הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם סִימָן קסב

(ה) שָׁלֹא יֵצְאוּ מַיִם חוּץ לַפָּרָק וְיַחְזְרוּ וְיִטַּמְּאוּ אֶת הַיָּדַיִם. הַגָּהּ: (ו) *וְהוּא הַדִּין אִם (ג) מַשְׁפִּילָן מִתְּחִלַּת הַנְּטִילָה (ז) עַד סוֹפָהּ דְּשִׁפּוּר דָּמֵי, (ח) רַק שֶׁיְּהֵא שָׁלֹא יַגִּיעוּ תְּחִלָּה רִאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו וְאַחַר כָּךְ יַשְׁפִּילֵם, דְּאָז יֵצְאוּ הַמַּיִם חוּץ לַפָּרָק וְיַחְזְרוּ וְיִטַּמְּאוּ (ט) הַיָּדַיִם (בית יוסף (ד"ה ומ"ש רכיבו דטעמא) בשם מהר"י בן חביב). [ב]וְהֵיכָן כְּשֶׁאֵינוֹ נוֹטֵל כָּל הַיָּד עַד מְקוֹם חִבּוּר הַיָּד עִם הַזְּרוֹעַ, (י) אֲבָל אִם נוֹטֵל עַד שָׁם, אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו, (יא) (וְיֵשׁ חוֹלְקִים בָּזֶה). [ג]וְכֵן אִם שָׁפַךְ (יב) עַל שְׁתֵּי יָדָיו רְבִיעִית (יג) בְּפַעַם אַחַת, כֵּיוָן (יד) דְּאֵין שָׁם מַיִם טְמֵאִים כְּלָל, אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו. (טו) [ד]וְכֵן הַמַּטְבִּיל יָדָיו אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו. *(יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם שׁוֹפֵךְ עַל יָדָיו שָׁלֹשׁ פְּעָמִים אֵין צָרִיךְ לִזָּהֵר בְּכָל זֶה, (טז) וְכֵן נָהֲגוּ לְהָקֵל) (אגור (סי' רו) בשם אור זרוע (מ"ס סי' נג) והגהות אשרי פרק כל הבשר (חולין פ"ח סי' מג)): **ב** *[ה]הַנּוֹטֵל יָדָיו שׁוֹפֵךְ עֲלֵיהֶם (יז) *קְצָת מֵהָרְבִיעִית, לְהָסִיר מֵהֶם

ב הָאֲגוּר (סי' רו) בְּשֵׁם רַבֵּנוּ אֲבִיגְדּוֹר כֹּהֵן. **ג** בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש רבינו דטעמא). **ד** תּוֹסֶפְתָּא (ירים ס"ב ה"א) וְהַקַּדְמֹנִי (ברכות פ"ח סי' רב). **ה** טוּר וְתוֹסָפוֹת (חולין קו. ד"ה דלא) וְהָרא"ש שָׁם בְּחֻלִּין (פ"ח סי' יח).

בַּאֵר הֵיטֵב

(ג) **מַשְׁפִּילָן**. וּלְפִי דַּעַת הַמְקַבָּלִים דַּוְקָא בְּהִגְבָּהָה קֹדֶם הַבְּרָכָה. וְעַיֵּן ט"ז (סק"א) וּמְגֵן אַבְרָהָם (סק"א):

שֶׁכֵּן הוּא לִבְנֵי אַהֲרֹן כו', וְזֶה אֵינוֹ דָּגֵם בִּבְנֵי אַהֲרֹן הוּא חֲצִיצָה אִם הוּא יָבֵשׁ כְּמִבֹּאָר בְּסוֹגְיָא שָׁם דְּחִשְׁנַּי לַח הוּא וְאֵינוֹ חוֹצֵץ:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

בְּשֹׁרֶשׁ וְצָרִיךְ לוֹמַר עַל בִּגְדוֹ כְּמִבֹּאָר (בכר"י) [בְּזֹהַר] דֶּרֶךְ צ"ח (ע"ב) עַיֵּן שָׁם. וְגַם הָשֵׁג שָׁם עַל מַה שֶּׁכָּתַב הַלְּבוּשִׁים קְטַנּוֹת (ח"א סי' כ) מוֹהֵל שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל כו' וּרְאִיתִּי מִדְּאָמְרִינַן (זבחים לה.):

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לְעֵיל בְּסִימָן קס"א (ס"ד) דְּסַגִּי בִּנְטִילָה עַד קְשָׁרֵי הָאֶצְבָּעוֹת, אֲבָל לְדַעַת הַפּוֹסְקִים לְעֵיל שָׁם דְּצָרִיךְ נְטִילָה כָּל הַיָּד, מִמֵּילָא צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ גַּם כֵּן כָּל פֹּשֶׁט הַיָּד, (יא) וְיֵשׁ שֶׁפָּרְשׁוּ גַּם כַּוָּנַת רְאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו כֵּן הוּא שֶׁמַּגְבִּיהַּ כֵּלָה, [א]אֶלָּא דְּמִפָּרֵשׁ אֹפֶן הַהַגְבָּהָה, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּהְיוּ רָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו לְמַעְלָה וְהַכַּף וְהַזְּרוֹעַ לְמַטָּה: (ה) **שֶׁלֹּא יֵצְאוּ וְכוּ'**. רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּשָׁמָּא הַמַּיִם הָרִאשׁוֹנִים הַטְּמֵאִים חוּץ לַפָּרָק, וּכְשֶׁלֹּא יַגִּיעוּ הַמַּיִם לְמַטָּה וְיִטַּמְּאוּ הַיָּדַיִם וְכַנַּ"ל: (ו) **וְהוּא הַדִּין אִם מַשְׁפִּילָן וְכוּ'**. דִּכְיָון דְּהַשְׁפָּלַת מִתְּחִלַּת הַנְּטִילָה שֶׁל מַיִם רִאשׁוֹנִים, הֲלֹא מֵעִיקָּרָא לֹא יָצְאוּ הַמַּיִם כְּלָל לְחוּץ לַפָּרָק: (ז) **עַד סוֹפָהּ**. הַיְנוּ עַד אַחַר נְתִינַת מַיִם שְׁנִיִּים, אֲבָל אַחַר כָּךְ שַׁפִּיר דָּמֵי כְּשֶׁיָּצְאוּ (יג) אַף לְהַגְבִּיהַּ קֹדֶם הַנִּגּוּב [פְּרִי מְגַדִּים (א"א בהקדמה)]: (ח) **רַק שֶׁיְּהֵא וְכוּ'**. רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּמָה דְּאִיתָא בְּגֶמָרָא דִּצְרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו, הַיְנוּ אִם הָיָה מַחֲזִיקָם בְּהַגְבָּהָה בְּעֵת נְתִינַת מַיִם הָרִאשׁוֹנִים, [וְהוּא הַדִּין אִם הָיָה מַחֲזִיקָם בִּשְׁוָה], דְּחִישִׁינַן שֶׁיֵּצְאוּ חוּץ לַפָּרָק, וְעַל כֵּן מֻכְרָח לְהַחֲזִיקָם דַּוְקָא בִּגּוֹבַהּ עַד שְׁעַת הַנִּגּוּב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחְזְרוּ וְיֵרְדוּ עַל הָאֶצְבָּעוֹת, אֲבָל אִם הָיָה מַחֲזִיקָם מִתְּחִלָּה בְּהַשְׁפָּלָה הֲרֵי לֹא יָצְאוּ כְּלָל לַחוּץ: (ט) **הַיָּדַיִם**. וְכַמָּה אַחֲרוֹנִים מְפַקְפְּקִין עַל עִצָּה זוֹ דְּהַשְׁפָּלָה, מִטַּעַם דְּכֻשָּׁהֵם מַשְׁפִּילִין לְמַטָּה אָפְשָׁר שֶׁלֹּא יַגִּיעוּ הַמַּיִם כְּלָל עַל רָאשֵׁי הָאֶצְבָּעוֹת, וְעַל כֵּן טוֹב לְהַגְבִּיהָם אֲפִלּוּ בְּעֵת נְתִינַת מַיִם רִאשׁוֹנִים. וְכֵן הֵבִיא הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"א) שֶׁכֵּן הוּא גַּם כֵּן עַל פִּי קַבָּלָה הַגָּבָהָה דַּוְקָא, וְכֵן בַּגְּמָרָא (סוטה ד:) סָמְכוּ עַל זֶה מִקְרָא (ישעיה סג ט) 'וַיְנַשְּׂלֵם וַיְנַשְּׂאֵם' מַשְׁמַע דְּכֵן רָאוּי לִנְהֹג. וְהִנֵּה כְּהַיּוֹם נָהֲגוּ הָעוֹלָם שֶׁאֵין מְדַקְדְּקִין בָּזֶה, וְהַטַּעַם שֶׁנּוֹטְלִין רְבִיעִית עַל כָּל יָד וְיָד, וְגַם שֶׁנּוֹטְלִין עַד סוֹף פֶּסֶת הַיָּד. וּמִכָּל מָקוֹם נָכוֹן לְהַשְׁגִּיחַ שֶׁיִּבְואוּ הַמַּיִם בָּרִאשׁוֹנָה אֶצְבְּעוֹתָיו וּבְכָל הַצְּדָדִין, וְלֹא כַּהֲמוֹן עַם שֶׁשּׁוֹפְכִין רַק עַל צַדֵּי יָדֵיהֶם, וְאֵינָם מַשְׁגִּיחִין שֶׁיָּבוֹאוּ הַמַּיִם גַּם עַל רָאשֵׁי הָאֶצְבָּעוֹת וְכָל הַיָּד סָבִיב [אַחֲרוֹנִים]: (י) **אֲבָל אִם נוֹטֵל וְכוּ'**. הַטַּעַם כָּתַבְנוּ לְעֵיל בְּאוֹת א' עַיֵּן שָׁם: (יא) **וְיֵשׁ חוֹלְקִים בָּזֶה**. וּבְסִימָן רְנ"ח (ס"ק ד"ה) דְּהָעִקָּר כְּהַיֵּשׁ חוֹלְקִים הַזֶּה, דְּהוּא דַּעַת רֹב הַמְפָרְשִׁים. וּמִכָּל מָקוֹם בְּשַׁעַת הַדְּחָק כְּשֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַגְבִּיהַּ יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל דֵּעָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁפָּטַם הַמְחַבֵּר כְּוָותָהּ לְקַלָּא, וּבִכְרָט שֶׁאָנוּ נוֹטְלִין בִּרְבִיעִית מַיִם וְכַנַּ"ל: (יב) **עַל שְׁתֵּי יָדָיו רְבִיעִית**. וְכֵן אִם שָׁפַךְ רְבִיעִית עַל כָּל יָד [טַ"ז (סק"ג)]: (יג) **בְּפַעַם אַחַת**. וְאִיךְ יָצִיר זֶה עַיֵּן לְקַמִּיהּ בְּסָעִיף ד': (יד) **דְּאֵין שָׁם מַיִם טְמֵאִים**. דְּמָה דְּאָמְרִינַן מַיִם הָרִאשׁוֹנִים טְמֵאִים וּמְשׁוּם הָכִי צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו, הַיְנוּ דַּוְקָא בְּפָחוֹת מֵרְבִיעִית בְּבַת אַחַת וּכְדִלְקַמִּיהּ (ס"ד): (טו) **וְכֵן הַמַּטְבִּיל יָדָיו**. גַּם כֵּן מִטַּעַם הַנַּ"ל דְּאֵין כָּאן מַיִם טְמֵאִים: (טז) **וְכֵן נָהֲגוּ לְהָקֵל**. וְיוֹתֵר נָכוֹן לִנְהֹג אִם יֵשׁ לוֹ מַיִם שֶׁיָּטִיל רְבִיעִית עַל כָּל יָד וְיָד אוֹ יוֹתֵר שֶׁיָּבוֹאוּ הַמַּיִם עַל־יָדֵיהֶם בְּשִׁפְעִי, וְכַנַּ"ל בְּסִימָן קנ"ח (ס"ק) וּמִמֵּילָא לֹא יִצְטָרֵךְ לְדַקְדֵּק בְּהַגְבָּהָתָם מִדִּינָא וְכַנַּ"ל, וְכֵן מוֹכֵחַ מֵחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל מ ס"א) [דְּעַל עֲצָה זוֹ דְּשָׁלֹשׁ פְּעָמִים מְפַקְפְּקִים (טו) כַּמָּה אַחֲרוֹנִים]: **ב** (יז) **קְצָת מֵהָרְבִיעִית**. הַגָּה דִּין זֶה מְקוֹרוֹ הוּא מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָפוֹת חֻלִּין ק"ז (ע"א

בְּאוּר הֲלָכָה

וּמַה שֶּׁהֵבִיא בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יב) בְּשֵׁם הַזֹּהַר (ח"ג רעב:) דְּהַשִּׁעוּר הוּא עַד סוֹף הָאֶצְבָּעוֹת אֵין רְאָיָה כָּל כָּךְ, כֵּיוָן דְּגַם בְּגֹבַהּ בְּמֻחְלָט הִיא שְׁנִיָּה. וּמִצָּאתִי כְּעֵין דְּבָרֵינוּ אַחַר כָּךְ בְּסֵפֶר עֲצֵי אַלְמֻגִּים (סק"ו) וְזָה לְשׁוֹנוֹ [אַחֲרֵי אֲרֵיכַת דְּבָרָיו] הִנֵּה הָרְאִיתִיךְ בְּעֲנָיָנִיךְ שֶׁדַּעַת גְּדוֹלֵי הָרִאשׁוֹנִים הֲלֹא הֵמָּה הָרִי"ף וְהָרַמְבַּ"ם וְרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל וְהַסְּמַ"ג וְהָרֵי"א (הו"ד בסמ"ג שם) וְהָעֶרוּךְ וְהָרֹאשׁ שֶׁמְּדִינָה דִּגְמָרָא צָרִיךְ נְטִילָה עַד מְקוֹם חִבּוּר הַיָּד וְהַזְּרוֹעַ, וְלָכֵן נִרְאֶה לִי דְּחַיָּב כָּל אָדָם לִנְהֹג כֵּן מִדִּינָא, וְלֹא מִטַּעַם חוּמְרָא, דְּהֹלֶא כְּמוֹ שֶׁרָאִיתִי מֻקְצָת אַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ הַנּוֹהֵג כֵּן צָרִיךְ לְהִתְנוֹת שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה כֵּן לְעִכּוּב אֶלָּא מִטַּעַם חוּמְרָא, וְשָׁמַעְתִּי מֻקְצָת הָהֲמוֹן נִמְשָׁכִים אַחֲרֵי הַדִּין הַזֶּה וּמְזַלְזְלִים שֶׁלֹּא לִטֹּל יְדֵיהֶם כִּי אִם עַד מָקוֹם חִבּוּר הָאֶצְבָּעוֹת, וְלַעֲנִיּוּת דְּעָתִי בְּכָלָל מְזַלְזְלֵי בִּנְטִילַת יָדַיִם אַף הֵם יֶחְשְׁבוּ עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. **וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי דְּהַסּוֹמֵךְ לְהָקֵל עַל דֵּעָה שְׁנִיָּה בְּשַׁעַת הַדְּחָק כְּשֶׁאֵין לוֹ מַיִם אֵין מוֹחִין בְּיָדוֹ**, דִּכְמָה רִאשׁוֹנִים קַיְימִי בְּשִׁיטָה זוֹ הֲלֹא הֵמָּה רַשַׁ"י וְתוֹסָפוֹת וְהָרֹאשׁ וְכֵן נִמְצָא גַּם בַּסֵּמַ"ק (סי' קפא) וּמָרְדְּכַי (ברכות סי' רג) וְרִיטְבָ"א (חולין קו: ד"ה תנו) וְשִׁבֻּלֵי לֶקֶט (סי' קלו) וּמַהֲרַשַׁ"ל (ש"ש חולין פ"ח סי' כ).

וְדַע עוֹד דִּכְהִיום שֶׁנּוֹהֲגִין הָעוֹלָם כְּדֵעָה הָרִאשׁוֹנָה לְטֹל כָּל הַיָּד, מַה מְּאֹד טוֹב לְזַהֵר שֶׁלֹּא לְצַמְצֵם בְּשִׁעוּר מַיִם אֶלָּא יִשְׁלֹנֶּה בְּשֶׁפַע, דְּאָם יְצַמְצֵם רַק כְּשִׁעוּר רְבִיעִית עָלוּל מֵאוֹד שֶׁיִּשָּׁאֵר חֵלֶק מֵהַיָּד בְּלִי נְטִילָה, וְצָרִיךְ לְהַשְׁגִּיחַ הַרְבֵּה עַל זֶה:

א * **וְהוּא הַדִּין אִם מַשְׁפִּילָן וְכוּ' דְּשַׁפִּיר דָּמֵי**. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ט). **וַאֲפִלּוּ הִרְוֻיָּה לִסְמֹךְ עַל עֲצָה זוֹ דְּהַשְׁפָּלָה**, [ג]**אֵין רְצוֹנִי לִסְמֹךְ רַק כְּשֶׁנּוֹטֵל כָּל הַיָּד עַד הַקָּנֶה** (וְאָז לְדַעַת הָרַשְׁבָּ"א בִּתְשׁוּבָה ח"ג סי' רס) בְּלֹאו הָכִי אֵין צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו וּכְדִלְקַמִּיהּ בִּפְנִים דְּזוֹהָה דַּעַת הָרַשְׁבָּ"א כַּיָּדוּעַ), אֲבָל בְּלֹאו הָכִי טוֹב לְחוּשׁ לְדַעַת הָרַשְׁבָּ"א דְּלִדְיֵדֵיהּ לָא מְהַנֵּי הַשְׁפָּלָה [כֵּן מוּכָח מֵאַחֲרוֹנִים]:

* **יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם שׁוֹפֵךְ עַל יָדָיו שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וְכוּ'**. הַטַּעַם דְּכִבְרָא לְהוּ כְּדַעַת הַדֵּעָה שְׁנִיָּה שֶׁהִבֵּאתִי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה אוֹת א' דְּעִקַּר טַעַם הַהַגְבָּהָה הוּא מִשּׁוּם שֶׁמָּא לֹא הִגִּיעוּ הַשְּׁנַיִם עַד מְקוֹם הָרִאשׁוֹנִים לְטַהֲרָם, וְיַחְזְרוּ אַחַר כָּךְ הַמַּיִם טְמֵאִים עַל אֶצְבְּעוֹתָיו, וּבְשׁוֹפֵךְ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים לֹא חֲיִישִׁינַן כְּלָל הַאי, דְּאִם לֹא הִגִּיעוּ הַשְּׁנַיִם הִגִּיעוּ הַשְּׁלִישִׁים, וְכַמְּבֹאָר בְּסִימָן קס"ב (סק"ב) בְּפִרְוֵי הַשֵּׁנִי]. [ד]**וְכָתַב הָאֲלִיָּה רַבָּה** דִּלְפִי זֶה **יֵשׁ לְהַחְמִיר לְהַגְבִּיהַּ אַף בְּנוֹטֵל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים**, כֵּיוָן דְּאֵנַן לָא קַיְימָא לַן כְּדֵעָה זוֹ וְכַנַּ"ל, **וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה דְּהַמְּקֵל לֹא הִפְסִיד דְּיֵשׁ לוֹ עַל מִי לִסְמֹךְ**:

ב * **הַנּוֹטֵל יָדָיו שׁוֹפֵךְ וְכוּ'. מִדְּתָמְנוּ הַפּוֹסְקִים מִשְּׁמַע דְּאֵין צָרִיךְ נִגּוּב בֵּינְתַיִם**, וְלֹא מִיבַּעְיָא לְדַעַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וְהַלְּבוּשׁ (ס"ב) דְּזֹהוּ מִכְּלַל הַנְּטִילָה גּוּפָא בְּוַדַּאי אֵין מְחֻיָּב לְנַגֵּב בֵּינְתַיִם, וַאֲפִלּוּ לְמָה שֶׁכָּתַבְנוּ לְקַמִּיהּ (באור הלכה ד"ה קצת) דְּזֹהוּ רַק הֶכְנֵה לִנְטִילָה, גַּם כֵּן נִרְאֶה דְּלֹא נִטְמְאוּ הַמַּיִם עַל יְדֵי זוֹ הַנְּטִילָה דְּיִכְטָרֵךְ בְּשֶׁכְּבָר זֶה לְנַגְּבָם, דְּהוּא דּוֹמֶה לְמָה שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן ק"ס סוֹף סְעִיף י"א דְּהַנּוֹגֵעַ בְּמַיִם קֹדֶם נְטִילָה לֹא נִפְסְלוּ הַמַּיִם, וּכְעֵין זֶה כָּתַב הַלֶּחֶם חֲמוּדוֹת (חולין פ"ח אות פד) וְהוּבָא בְּמָגֵן אַבְרָהָם לְקַמֵּן בְּסָעִיף קָטָן י':

* **קְצָת מֵהָרְבִיעִית**. הַגָּה דִּין זֶה מְקוֹרוֹ הוּא מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָפוֹת חֻלִּין ק"ז (ע"א כתב: ואם רוצה להשפילן מתחילת הנטילה שלא יצאו מים ראשונים חוץ לפרק כלל מתוך הפרק הרשות בידו רק שישגיח שיבוא המים על ראשי האצבעות [ומשמע דאף שאינו נוטל עד הקנה אפשר לסמוך על עצה זו]. **ד**] ובשו"ע הרב (שם) כתב שעל פי סברא זו [שאין צריך ליזהר בנטל ג' פ] נהגו עכשיו להקל בהגבהת הידים, לפי שנוהגין לשפוך על כל יד ג' פעמים.

(יב) בַּ"ח (ס"א) וְכֵן מִשְׁמַע בְּשִׁבֻּלֵי לֶקֶט (סי' קלו): (יג) דְּאַף אִם יָצְאוּ אַחַר כָּךְ חוּץ לַפָּרָק וְאַחַר כָּךְ יַחְזְרוּ עוֹד עַל הָאֶצְבָּעוֹת, הֲרֵי כְּבָר נִטְהָרוּ עַל יְדֵי הַמַּיִם שְׁנִיִּים: (יד) דְּמִמֵּה נַפְשָׁךְ הֲלֹא לְשִׁיטַת כַּמָּה רִאשׁוֹנִים מִהֲנֵי רְבִיעִית לָזֶה וּכְדִלְקַמִּיהּ בִּפְנִים,

הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם סִימָן קסב

ו ריש פֶּרֶק קַמָּא דְּיָדַיִם לְפֵרוּשׁ הָרֹא"ש וְהַרַבְּנוּ שִׁמְשׁוֹן. ז רַמְב"ם בְּפֶרֶק י"א מֵהִלְכוֹת מַתָּנוֹת (ה"ז) מִפּוּרָגְיָא דְּגִשְׁרֵי ט"ו (ע"ב).

(יח) הַלְכְלוּךְ וְכָל דָּבָר שֶׁחוֹצֵץ, וְאַחַר כָּךְ שׁוֹפֵךְ עֲלֵיהֶם פַּעַם שֵׁנִית וְגַם אֵלּוּ הַמַּיִם (יט) הֵם טְמֵאִים, וְאַחַר כָּךְ שׁוֹפֵךְ עֲלֵיהֶם פַּעַם (כ) שְׁלִישִׁית לְטַהֵר הַמַּיִם שֶׁעַל גַּבֵּי הַיָּדַיִם. וְאִם אֵין בַּיָּדַיִם לְכְלוּךְ וְדָבָר הַחוֹצֵץ, שׁוֹפֵךְ עַל שְׁתֵּי יָדָיו (כא) רְבִיעִית בְּבַת אַחַת, וְאֵינוֹ צָרִיךְ מַיִם שְׁנִיִּים. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין אִם הָיוּ לוֹ (כב) מַיִם רַבִּים רוֹחֵץ תְּחִלָּה מְעַט כְּדֵי לְהָסִיר הַלְכְלוּךְ, וְאַחַר כָּךְ שׁוֹפֵךְ רְבִיעִית כְּאָחָד, וְאֵינוֹ צָרִיךְ מַיִם שְׁלִישִׁים. הַנּוֹטֵל יָדָיו (כג) צָרִיךְ (ג) לְשַׁפְשְׁפָם (כד) זוֹ בָּזוֹ (מיימוני פרק י"א מהלכות מקואות (ס"ג) וכל בו (ס' כג) וסמ"ג (עמ' מ) והרא"ש פרק כל הבשר (מולין פ"ח ס' יח)): ג [1]נָטַל (כה) מִקְצָת יָדוֹ וְחָזַר וְהוֹסִיף וְנָטַל (כו) הַנִּשְׁאָר מִיָּדוֹ, הֲרֵי יָדוֹ טְמֵאָה (כז) כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה, (כח) דְּאַיִן נְטִילָה לַחֲצָאִין. [1]וְאִם עֲדַיִן יֵשׁ עַל מִקְצָת הַיָּד שֶׁנָּטַל בְּתְחִלָּה (כט) טוֹפֵחַ עַל מְנָת לְהַטְפִּיחַ, (ל) הֲרֵי

בְּאֵר הֵיטֵב

ב (ג) לְשַׁפְשְׁפָם. אֲפִלּוּ אִם שָׁפַךְ עַל כָּל הַיָּד רְבִיעִית, וְאִם כֵּן גַּם מִי שֶׁמַּטְבִּיל יָדָיו צָרִיךְ גַּם כֵּן שִׁפּוּשׁ אַחַר כָּךְ זוֹ בְּזוֹ שֶׁהֲרֵי רְבִיעִית בְּבַת אַחַת הֲרֵי כִּטְבִילָה. ט"ז (סק"ד):

בְּאוּר הַלָּכָה

ד"ה דלא) שֶׁכָּתְבוּ דְּאַף דִּבְמִשְׁנָה דְּיָדַיִם לֹא נִזְכַּר דְּצָרִיךְ לִנְטִילָה אֶלָּא שְׁתֵּי פְּעָמִים, צָרִיךְ לְשַׁפְשֵׁף עוֹד פַּעַם אַחַת מִקֹּדֶם לְהַעֲבִיר הַלְכְלוּךְ, וְהִעְתִּיק זֶה גַּם הַסְּמַ"ג (עשין כז) וְהָרֹא"ש (חולין פ"ח סי' יח) וְהַטּוּר, וְעָצָם הַעֲבָרַת הַחֲצִיצָה הוּא מִשְׁנָה (פ"ב מ"ב) וּבְרַיְיתָא (פ"א ה"ב) מְפֹרָשׁ בְּיָדַיִם אֶלָּא דְּאִתּוּ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּלָא נֵימָא דְּכֵשֵׁר אִם יַעֲבִיר הַחֲצִיצָה בְּמַיִם שֶׁשּׁוֹפֵךְ לְשָׁם נְטִילָה גּוּפָא, אֶלָּא צָרִיךְ פַּעַם שְׁלִישִׁי לְהַעֲבִיר הַחֲצִיצָה מִקֹּדֶם דְּוַדַּאי, כָּךְ נִרְאֶה פְּשִׁיטוּת כַּוָּנָתָם. **וְהִנֵּה הַבַּיִת יוֹסֵף וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ פָּרַשׁ לְדַעְתָּם דְּפַעַם זֶה שֶׁשּׁוֹפֵךְ לְהַעֲבִיר הַחֲצִיצָה הוּא מְאוֹתָהּ הָרְבִיעִית עַצְמָהּ, וְהוּא קָשֶׁה לְכְאוֹרָה מֵאַד דְּאִם כֵּן נִפְחֵת מִשְׁעוּר הָרְבִיעִית לְגַמְרֵי לִנְטִילָה,** דַּאֲפִלּוּ לְפִי דַּעַת הַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים לְעַיֵּל בְּסִימָן ק"ס סָעִיף י"ג דִּכְבָר אִיתָא לְהוּ דְּאֵין צָרִיךְ לִשְׁפּוֹךְ כָּל הָרְבִיעִית לְיָדַיִם שֶׁל אֶחָד מֵהֶם כְּמַבְאָר שָׁם, מִכָּל מָקוֹם בְּכֵלִי לְכַלֵּי עָלְמָא צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה רְבִיעִית שְׁלֵמָה דַּוְקָא, לְרֹאשׁוֹן שֶׁבָּא לִטֹּל, וּמָצָאתִי שֶׁכָּבַר הִרְגִּישׁ בָּזֶה הַלְּבוּשׁ (ס"ב), וְתַרַץ דְּהָכִי לְצָרְךָ טָהֲרַת יָדַיִם הוּא. אֲבָל מִכָּל מָקוֹם אֵינוֹ מְיֻשָּׁב בָּזֶה עֲדַיִן דִּלְכְאוֹרָה נִרְאֶה בִּפְשִׁיטוּת דְּהַעֲבָרַת הַחֲצִיצָה אֵינוֹ אֶלָּא הֲכָנָה לַנְּטִילָה, וּמִדִּבְרֵי הַתּוֹסָפוֹת (שם) עַצְמָן אֵין מֻכְרָח כְּפֵרוּשׁ הַבַּיִת יוֹסֵף דְּכוָּנָתָם לְטֹל פַּעַם זֶה מֵהָרְבִיעִית עַצְמָהּ, דְּלָא כְּתָבוּ אֶלָּא עֶצֶם הַדִּין דְּצָרִיךְ פַּעַם אַחַת מִקֹּדֶם וּלְהַעֲבִיר הַחֲצִיצָה, וְלֹאשְׁמוּעִינַן דְּלֹא יַעֲבִירֵם בְּצַד הַנְּטִילָה גּוּפָהּ וְנַסֵּ"ל, אֲבָל לֹא יֵשׁ לוֹמַר בִּפְשִׁיטוּת דְּהֵיינוּ בְּמַיִם אֲחֵרִים וְלֹא בְּמֵי רְבִיעִית שֶׁל הַנְּטִילָה, וְגַם הוּא פְּנָנָתָם, דְּכֵיוָן דְּהֵם עַצְמָם כָּתְבוּ דְּמִשְׁנָה יָדַיִם מְיֻרָּיר בְּיָדַיִם נְקִיּוֹת, וְאִם כֵּן שִׁעוּר הָרְבִיעִית הוּא בְּיָדַיִם נְקִיּוֹת, וּמִנַּיִן לִיהּ לְפִחֹת מִשִּׁעוּר כְּשֶׁהֵם מְלֻכְלָכוֹת. **וּלְדִינָא אַף אִם נִפְרַשׁ כְּפֵרוּשׁ הַבַּיִת יוֹסֵף בְּדַעְתָּם הוּא מִלְּתָא חֲדַתָּא שְׁלֹא נִזְכַּר זֶה בְּשׁוּם רִאשׁוֹנִים, וּמַהֲרַאֲבַ"ד** (תמים דעים ס' סז) **מַשְׁמַע לְהַדְיָא דְּאֵין לִפְחֹת מִשִּׁעוּר רְבִיעִית מַיִם בְּשִׁתֵּי פְּעָמִים בְּשׁוּם אֹפֶן,** שֶׁכָּתַב דְּזֶהוּ הַשִּׁעוּר שֶׁשִּׁעֲרוּ חַז"ל דְּבָזֶה יֵשׁ יָפָה הַיָּד, וַהֲלֹא זֶה הַשִּׁעוּר הוּא אַף בְּיָדַיִם נְקִיּוֹת, וְאִם כֵּן אִם יִפְחֹת מְעַט בְּשֶׁבִּיל הַסָּרַת הַחֲצִיצָה לֹא יַעֲלֶה לוֹ נְטִילָה, וְדִבְרֵי הָרַאֲבַ"ד הוּבְּאוּ בְּכָל בּוֹ (ס' כג). [2]**וְעַל כֵּן מֻהָכָן לְכַתְּחִלָּה לְהַחְמִיר בָּזֶה, וְכִשְׁאֵרִיךְ לִנְקוֹת יָדָיו וְאֵין לוֹ רַק רְבִיעִית מַיִם יוֹכַל לִנְקוֹתָם בְּמַיִם פְּסוּלִים, אוֹ בְּשֵׁאֵר מֵידֵי דְּמִנַּקֵּי:**

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לֹא פָּחוֹת מֵרְבִיעִית מַיִם לִשְׁתֵּי יָדָיו, דְּשׁוֹפֵךְ אוֹתָהּ עַל שְׁתֵּי יָדָיו כְּאַחַת, אוֹ בְּפָנִי עַצְמוֹ מִקְצָת עַל אַחַת וּמִקְצָת עַל הַשְּׁנִיָּה וְכַמְבָאָר לְעֵיל בְּסִימָן ק"ס סָעִיף י"ג, וְאִם הָיוּ יָדָיו מְלֻכְלָכוֹת קְצָת וְאֵין לוֹ רַק רְבִיעִית מְצֻמְצָם, יֵשׁ לוֹ לִטֹּל קְצָת מִמֶּנָּה מִקֹּדֶם לְהָסִיר הַלְכְלוּךְ הַחוֹצֵץ, וּמִכָּל מָקוֹם לֹא חָשְׁבִינַן עַל יְדֵי זֶה לְנָפְחַת מִשִּׁעוּר רְבִיעִית קֹדֶם נְטִילָה, דְּגַם זֶה לְצָרְךָ טָהֳרַת יָדַיִם הוּא בָּא, [לְבוּשׁ] וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַלָּכָה (ד"ה קצת): **(יח) הַלְכְלוּךְ.** כְּמוֹ טִיט וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה דָּבָר הַחוֹצֵץ בִּנְטִילָה, דְּלִכְלוּךְ שָׁאֵינוֹ חוֹצֵץ אֵין צָרִיךְ לְהָסִירוֹ כְּלָל קֹדֶם הַנְּטִילָה: **(יט) הֵם טְמֵאִים וְכוּ'.** דְּכֵן אִיתָא בְּמַסֶּכֶת יָדַיִם (פ"א מ"א) דְּהַנּוֹטֵל יָדָיו צָרִיךְ לִשְׁפּוֹךְ שְׁתֵּי פְּעָמִים עַל יָדָיו, [וַהֵיינוּ אַף כְּשֶׁהֵם נְקִיִּים בְּלֹא לְכְלוּךְ], דְּמַיִם הָרִאשׁוֹנִים מְטַהֲרִים הַיָּדַיִם, אֲבָל הֵם עַצְמָם טְמֵאִים הֵם שֶׁנִּטְמְאוּ בְּנִגְיעָתָם בְּיָדָיו, וְהַשְּׁנִיִּים מְטַהֲרִים אוֹתָן וְנִגְמָר טָהֳרַת הַיָּדַיִם, וּמִיהוּ כָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש רבינו דטעמא) בְּשֵׁם כַּמָּה פּוֹסְקִים דְּהוּא דַּוְקָא אִם לֹא שָׁפַךְ הָרְבִיעִית בְּבַת אַחַת עַל שְׁתֵּי יָדָיו, אֶלָּא שָׁפַךְ מִמֶּנָּה עַל יְדֵי אַחַת אַחַת, מִקְצָת עַל זֶה וּמִקְצָת עַל זֶה, אוֹ שֶׁנָּחַסֵר מֵהָרְבִיעִית לְהַעֲבָרַת הַלְכְלוּךְ וְנַסֵּ"ל, אֲז צָרִיךְ לְשָׁפֵךְ שְׁנֵי פְּעָמִים, אֲבָל כְּשֶׁשָּׁפַךְ הָרְבִיעִית בְּבַת אַחַת עַל שְׁתֵּי יָדָיו, וְכָל שֶׁכֵּן עַל כָּל אַחַת רְבִיעִית, אֵין צָרִיךְ לְמַיִם שְׁנִיִּים לְטַהֲרָם דְּאֵין כָּאן מַיִם טְמֵאִים וּכְדִלְקַמָּיהּ: **(כ) שְׁלִישִׁית לְטַהֵר וְכוּ'.** דְּהֵם נִקְרָאִים שְׁנִיִּים בְּעֶצֶם הַנְּטִילָה, דְּפַעַם רִאשׁוֹן שֶׁחָשַׁב כְּאִן אֵינָם עֶצֶם הַנְּטִילָה אֶלָּא לְהַעֲבָרַת הַלְכְלוּךְ וְנַסֵּ"ל. וְעַד דְּהָא דְּמַתִּיר הַמְחַבֵּר לְכָל הַשָּׁלֹשׁ פְּעָמִים מֵרְבִיעִית אַחַת, הוּא דַּוְקָא אִם בָּאוּ הַמַּיִם סָבִיב כָּל הַיָּד בְּשִׁעוּר הַנְּטִילָה (פו) עַל כָּל פָּנִים בְּשִׁתֵּי הַפְּעָמִים: **(כא) רְבִיעִית בְּבַת אַחַת.** הַטַּעַם דְּרְבִיעִית בְּבַת אַחַת עֲשׂוּיָה כְּמִקְוֶה דִּמְטַהֶרֶת, וְגַם הַמַּיִם טְהוֹרִים הֵם וּלְכָךְ אֵין צָרִיךְ לִמַיִם שְׁנִיִּים, וּכְשֶׁהָיָה עַל יָדוֹ לְכְלוּךְ וְדָבָר חוֹצֵץ, דְּאָז צָרִיךְ לִשְׁפֹּךְ קְצָת מֵהָרְבִיעִית לְהָסִיר הַלְכְלוּךְ, וְלֹא נִשְׁאַר הָרְבִיעִית שְׁלֵמָה בְּעַל כָּרְחוֹ צָרִיךְ לִשְׁנִיִּים דַּוְקָא. וְעַד (יז) דְּיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִן הַדִּין צָרִיךְ לְעוֹלָם מַיִם שְׁנִיִּים, וְאִם אֵין לוֹ רַק רְבִיעִית יִשְׁפֹּךְ מִמֶּנָּה בְּשִׁתֵּי פְּעָמִים, וַאֲפִלּוּ אִם נוֹטֵל רְבִיעִית בְּבַת אַחַת אוֹ עַל כָּל יָד וְיָד רְבִיעִית בִּפְנֵי עַצְמוֹ צָרִיךְ אַחַר כָּךְ גַּם כֵּן מַיִם שְׁנִיִּים, א]וְכָתַב הַחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל מ ס"א) דְּיֵשׁ לְנָהוֹג כֵּן לְטֹל רְבִיעִית עַל כָּל יָד וְגַם שְׁנִיִּים. וְכָל זֶה הוּא רַק לְכַתְּחִלָּה אִם יֵשׁ לוֹ מַיִם מְזֻמָּנִים, אֲבָל לְטָרְחַ אַחַר זֶה (יח) נִרְאֶה דְּאֵין צָרִיךְ, דְּרֹב הַפּוֹסְקִים הַקַּלּוּ בָּזֶה וּכְסָתְמַת הַמְחַבֵּר דְּרְבִיעִית בְּבַת אַחַת אֵין צָרִיךְ לִשְׁנִיִּים וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת הָאַחֲרוֹנִים: **(כב) מַיִם רַבִּים.** הֵיינוּ אֲפִלּוּ רַק מְעַט יוֹתֵר מֵרְבִיעִית בִּכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לְהָסִיר הַלְכְלוּךְ וְיִשָּׁאֵר הָרְבִיעִית שְׁלֵמָה [מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד)]: **(כג) צָרִיךְ לְשַׁפְשְׁפָם וְכוּ'.** הֵיינוּ (יט) אֲפִלּוּ נָטַל רְבִיעִית עַל כָּל יָד וְיָד (כ) וְכֵן בְּמַטְבִּיל יָדָיו: **(כד) זוֹ בָּזוֹ.** נִרְאֶה שֶׁהוּא כְּדֵי לְהַעֲבִיר הַלְכְלוּךְ הַיָּטֵב הַיָּטֵב וְלֹא לְעִיכּוּבָא וְעַיֵּן בְּבֵ"ח (ס"ו): **ג (כה) מִקְצָת יָדוֹ וְכוּ'.** שֶׁבְּפַעַם אַחַת לֹא הִגִּיעוּ הַמַּיִם עַד הַפֶּרֶק שֶׁהוּא שִׁעוּר הַנְּטִילָה, [כַּמְבָאָר בְּסִימָן קס"א סָעִיף ד' עַיֵּן שָׁם, וּלְכָל חַד וְחַד כִּדְאִית לֵיהּ שָׁם] וּבָא לְהַשְׁלִים הַנִּשְׁאָר מִיָּדוֹ אַחַר כָּךְ כְּשֶׁכְּבָר נִגַּב קְצָת מִשְּׁפִיכָה הָרִאשׁוֹנָה וְלֹא נִשְׁאַר עָלָיהּ מַיִם טוֹפֵחַ עַל מְנָת לְהַטְפִּיחַ: **(כו) הַנִּשְׁאָר מִיָּדוֹ.** אֲבָל אִם בַּהוֹסָפָה הַטִּיל מַיִם עַל כָּל הַיָּד (כג) שַׁפִּיר דָּמֵי: **(כז) כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה.** וְצָרִיךְ לִטֹּל מֵחָדָשׁ עַל כָּל הַיָּד (כג) כְּדִין נְטִילָה, (כז) וְאֵין צָרִיךְ לְנַגֵּב מִתְּחִלָּה: **(כח) דְּאֵין נְטִילָה לַחֲצָאִין.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר (כה) דְּאֵין דֶּרֶךְ נְטִילָה בְּכָךְ: **(כט) טוֹפֵחַ עַל מְנָת לְהַטְפִּיחַ.** הֵיינוּ שֶׁנִּשְׁאַר עָלָיהּ מַיִם כָּל כָּךְ שֶׁהַנּוֹגֵעַ בָּהּ יִרְטַב יָדוֹ עַד שָׁיּוּכַל לְהַטְפִּיחַ לְמָקוֹם אַחֵר, עַל כֵּן אָמְרִינַן דְּלֹא עוֹד נְטִילָה הָרִאשׁוֹנָה וּמִצְטָרְפִין יַחַד דְּהֲוֵי כִּנְטִילָה אַחַת: **(ל) הֲרֵי זוֹ טְהוֹרָה.** [1]יֵשׁ מַאֲחָרוֹנִים (כו) שֶׁכָּתְבוּ דְּדַוְקָא בְּדִיעֲבַד אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִטֹּל, אֲבָל לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לִטֹּל בְּבַת אַחַת כָּל הַיָּד.

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ב (מז) הָאַלְיָה רַבָּה אוֹת ז' כָּתַב דְּפַעַם הָרִאשׁוֹן שָׁרֵי אַף לַחֲצָאִין, וְהַפְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ה) הֵגִיהַּ בְּצָרְיוֹ עַיֵּן, וּמִשְּׁמָע דְּחַשׁ לְתַּן לְפַעַם הָרִאשׁוֹן דִּין נְטִילָה, מִכָּל מָקוֹם מִסְתַּבֵּר דְּאֵין לְהַחְמִיר בָּזֶה, דְּבָאֳמֶת אֵין זֶה בִּכְלָל נְטִילָה רַק הֲכָנָה לְהַנְּטִילָה וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ בְּבֵאוּר הַלָּכָה (ד"ה קצת): **(מ)** הוּא דַּעַת הָרַאֲבַ"ד (תמים דעים ס' סז) וְהָרַשְׁבָּ"א (תורת הבית הקצר בית ו שער ב) וּקְצָת מַשְׁמַע מִבַּאוּר הַגְּרָ"א דְּמַחְזִיק בְּשִׁיטָתָם עַיֵּן שָׁם **דִּבּוּר הַמַּתְחִיל וְאִם: (מא) וְהַנּוֹהֵג כֵּן נִרְאֶה דְּיֵשׁ לוֹ לְהַחֲנוֹת שֶׁיִּהְיֶה בְּלֹא נָדָר** וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים כְּעֵין זֶה בְּסִימָן קס"א (ס"ד): **(מב)** טַ"ז (סק"ד) וְהוּא מִבַּאֵר בְּסָעִיף

ג (מג) אַף דְּבַרְאֵ"ש (יהודים פ"א מ"א) וְרַ"ש (שם) מְסַפְּקָא לְהוּ בָּזֶה דְּאֶפְשָׁר דְּצָרִיךְ לְנַגֵּב מִתְּחִלָּה, כֵּיוָן דְּלִהְרַמְבַּ"ם (מקואות פ"א ה"ז) פְּשִׁיטָא לֵיהּ, פָּסַק הַמְחַבֵּר לְקַלָּא דְּלֹא צָרִיךְ לְנַגֵּב מִתְּחִלָּה, כֵּן מַשְׁמַע בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה תנן) וְכֵן כָּתַב בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"ו): **(מג) הֵיינוּ אוֹ שִׁישְׁפֹּךְ רְבִיעִית עַל כָּל יָד, אוֹ שִׁישְׁפֹּךְ מַיִם רִאשׁוֹנִים וּשְׁנִיִּים** וְכַנַּ"ל בְּסָעִיף ב': **(מד)** כֵּן מַשְׁמַע בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי הַנַּ"ל וּפְשׁוּט לְפִי דַּעַת הָרַמְבַּ"ם שֶׁהִתְחִבֵּר כְּוּתִיהּ: **(מה)** מָגֵן גִּבּוֹרִים (שלטי הגבורים סק"ג) עַיֵּן שָׁם בְּאֹרֶךְ: **(מו)** מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ה) וְלֹא הָעַתַּקְתִּי דִּבְרֵי הַשַּׁ"ז (סק"ה) דְּמַבְיָא שֶׁאֵין הַשְּׁפִיכָה הָרִאשׁוֹנָה לְהַעֲבִיר הַלְכְלוּךְ מִמְּעַטֶת הָרְבִיעִית, וְאַף שֶׁלֹּא נִשְׁאַר בִּכְלִי רְבִיעִית כְּשֶׁמַּתְחִיל לִיטֹּל מַיִם רִאשׁוֹנִים שֶׁאֲחֵרֵיהֶם אֵין בְּכָךְ כְּלוּם. **ג]** בְּשֵׁ"ע הָרַב (ס"ז) ג"כ הֵבִיא שְׁתֵּי הַדֵּעוֹת בָּזֶה, שֶׁיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין מוֹעִיל נְטִילָה לְחַצָּאִין, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁבְּטוֹפֵחַ מוֹעִיל. וְכֹתֶב לְהַחְמִיר כְּסִבְרָא הָרִאשׁוֹנָה.

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וּבְשֵׁ"ע הָרַב (ס"א) סָתַם שֶׁהַנּוֹטֵל רְבִיעִית עַל כָּל יָד אֵין צָרִיךְ נְטִילָה שְׁנִיָּה [אַמְנָם בְּסָעִיף ט' מִשְּׁמַע שֶׁהַמַּנְהִיג לְשַׁפּוֹךְ עַל כָּל יָד ג' פ"פ אַף שֶׁהֵן נְקִיּוֹת]. וּבְסִידּוּר (סִדּוּר ט"ו ה"ב) כָּתַב: הָרוֹצֶה לְקַיֵּם מִצְוַת נְטִילַת יָדַיִם לְדִבְרֵי הַכֹּל צָרִיךְ לִיזָּהֵר לִשְׁפּוֹךְ עַל כָּל יָד ב' פְּעָמִים לְעוֹלָם אַף שֶׁשִּׁפַּךְ רְבִיעִית וְיוֹתֵר. **ב]** וּבְשֵׁ"ע הָרַב (ס"ה) כָּתַב כְּשֵׁ"ע וּב"י

עון והדר - Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah